

Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth*

Muhammet Fatih DEMİRDAĞ**

Özet

Bu çalışma bir makale tercümesidir.

Anahtar Kelimeler: Bağlanma Teorisi, teorik formülasyonlar, Bağlanma ve Etoloji, empirik çalışma.

The Origins Of Attachment Theory: John Bowlby And Mary Ainsworth

Abstract

This study is an article translation.

Keywords: Attachment Theory, theoretical formulations, Attachment and Etology, empiric study.

Giriş

Bağlanma teorisi John Bowlby ve Mary Ainsworth'un ortak çalışmasıdır. Etoloji, güdübilim, bilgi işleme, gelişimsel psikoloji ve psikanaliz kavramlarından yararlanarak John Bowlby teorisinin temel ilkelerini formülledi. Böylece bir çocuğun annesine olan bağı ve bu bağı ayrılık, kaybolma ve ölüm yoluyla bozulması hakkındaki düşünme biçimimizde bir devrim yaptı. Mary Ainsworth'un yenilikçi metodolojisi Bowlby'nin fikirlerini empirik olarak test etmeyi mümkün kılmının yanında teorisinin genişlemesine de yardımcı oldu ve teorisinin şu an edindiği yeni yönlerin bazılarında sorumludur. Ainsworth bağlanılan figürün çocuğun dünyayı oradan keşfedebileceği güvenli bir merkez olması kavramını sundu. Ayrıca çocuğun sinyallerine yönelik anne hassasiyeti kavramını ve bunun çocuk-anne bağılık örüntülerinin gelişimindeki rolünü formülledi.

Şu anda bağlanma teorisine yön veren fikirler uzun bir gelişimsel tarihe sahiptir. Erken kariyerlerinde Bowlby ve Ainsworth bağımsız çalışmış olmalarına rağmen ikisi de Freud ve diğer

* Inge Bretherton, "The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth", *Developmental Psychology*, Vol. 28, Sep. 1992, pp. 759-775.

** Muhammet Fatih DEMİRDAĞ; Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi

psikanalitik düşünürlerden etkilenmişlerdir. Bowlby'nin durumunda doğrudan Ainsworth'un durumunda dolaylı olarak bu makalede daha sonra bağlanma teorisinin merkezinde yer alan fikirlerin kökenlerini dokümanite ediyorum. Daha sonra ben sonraki teorinin inşasını ve sağlamlaştırılması sürecini ele alıyorum. Son olarak teorinin şu anda gelişmekte olduğu yeni yönlerden bazılarının kritiğini yapıyorum ve olası geleceği hakkında yorumda bulunuyorum. Bağlanma teorisinin kökenlerine yönelik olarak bu geçmişe dönük gelişimsel yaklaşımı ele alırken bana Freud'un (1920/1955) şu görüşü hatırlatıldı:

Gelişimi en son ortaya çıkan sonuçtan geriye doğru takip ettiğimizde olaylar zinciri devamlı görünür ve tamamen tatmin edici veya hatta yorucu bir kavrayış elde ettiğimizi hissederiz. Ancak ters yönde ilerlersek analizden çıkarım yapılarak ulaşılmış öncüllerden başlarsak ve en son ortaya çıkan sonuçlara kadar bunları izlersek, o zaman aksi takdirde belirlenmiş olamayan kaçınılmaz bir olay dizisi izlenimini daha fazla edinmeyiz. Her bir fikir ve metodolojik ilerlemenin nasıl yenisi için bir basamak haline geldiğini açıklarken bağlanma teorisinin kökenlerine dair benim geriye dönük açıklamam teori inşa etme sürecini planlı ve düzenli görünmesine sebep oluyor. Hiç şüphe yok ki bir dereceye kadar durum bu idi fakat zamanında araştırmacılara çoğunlukla öyle görünmemiş olabilir.

Kökenler

John Bowlby

Şu an ismi gelişimsel psikoloji olan alanda sıkı bir bilimsel eğitim ve dersler aldığı yer olan Cambridge Üniversitesi'nden 1928 yılında mezun olduktan sonra kariyer amaçlarını tekrar gözden geçirmekte iken uyumsuz çocuklara yönelik bir okulda gönüllü olarak çalıştı. Okuldaki iki çocukla olan deneyimleri profesyonel yaşamını bir rotaya oturttu. Çocuklardan biri önceki okulundan hırsızlık sebebiyle kovulmuş ve istikrarlı bir anne figürüne sahip olmamış çok izole, uzak, ilgisiz bir ergendi.

İkinci çocuk 7 veya 8 yaşında Bowlby'nin etrafında dolaşıp onu takip eden ve onun gölgesi olarak bilinen heyecanlı bir erkek çocuktur. Erken aile ilişkilerinin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerine dair bu deneyimin etkisiyle Bowlby bir çocuk psikiyatristliği kariyerine atılmaya karar verdi.

Bowlby tıp ve psikiyatri çalışmalarıyla eş zamanlı olarak İngiliz Psikanalitik Enstitüsü'nde eğitim aldı. Bu dönem boyunca Melanie Klein orada önemli bir etkiye sahipti (enstitü üç gruba sahipti: Freud'un tarafında olan Grup A, Klein'in tarafında olan Grup B ve ikisinin de tarafında olmayan Orta Grup). Bowlby Klein'in yakın arkadaşı olan eğitim analisti Joan Riviere kanalıyla ve sonunda Melanie Klein'in kendi gözetimi altında olarak Klein'ci fikirlerin etkisinde kaldı. Riviere ve Klein'in psikanalize yönelik nesne-ilişkileri yaklaşımında kendisini temellendirdiklerini kabul etmesine rağmen erken ilişkiler ve patojenik kayıp potansiyeli üzerindeki vurgusuyla çocuk psikanalizine yönelik Klein'ci yaklaşımın özellikleri hakkında derin çekinceleri vardı. Klein çocukların duygusal problemleri dış dünyadaki olaylardan daha çok neredeyse tamamen agresif ve libidinal dürtüler arasındaki iç çatışmadan ortaya çıkan fantazilere dayanmakta olduğunu düşünmektedir. Bu yüzden Bowlby'nin kendi gözetimi altında analiz ettiği 3 yaşındaki bir çocuğun annesiyle konuşmasını yasakladı. Bu Londra Çocuk Rehberliği Kliniği'ndeki psikanalitik olarak eğitilmiş iki

sosyal hizmet uzmanıyla yaptığı mezuniyet sonrası eğitimi döneminde gerçek aile deneyimlerinin eğer duygusal rahatsızlığın temel sebebi değilse çok daha önemli olduğuna inanmaya başlamış olan Bowlby için nefret edilecek bir durumdu.

Bowlby'nin Klein'ın fikirlerine araştırma yoluyla karşı çıkma planı psikanalistlerin bahçıvanlar gibi organizmanın doğasını toprağın özelliklerini ve bunların etkileşimini çalışması gerektiğini öne sürdüğü erken dönem teorik bir çalışmasında (1940) açıkça görünmektedir. Ebeveynlikte zorluk yaşayan anneler için şunu önererek devam eder: problemlerine analitik olarak yaklaşılmalı ve problemlerinin çocukluklarına kadar takip edildiği haftalık bir görüşme bazen dikkat çekecek şekilde etkili oldu. Çocukken kendisinin yaşadığı hisleri farkedip hatırlamasına ve hoşgörülü ve anlayışlı bir şekilde kabul edildiğini bulmasına bir kez yardım edildiğinde bir anne kendi çocuğundaki aynı şeylere karşı artan bir şekilde empatik ve hoş görülü olacaktır.

Bu alıntılar Bowlby'nin bağlanma ilişkilerinin nesiller arası aktarımına ve ebeveynlere yardım etme yoluyla çocuklara yardım etmenin olabilirliğine ilişkin erken teorik ve klinik ilgisini göstermektedir. Daha sonra Fairbairn (1952) ve Winnicott (1965) tarafından öne sürülen psikanalitik nesne-ilişkiler teorileri Bowlby'i destekliyordu ancak Bowlby'nin düşünceleri onlardan bağımsız olarak gelişmişti.

Londra Çocuk Rehberliği Kliniği'nden vaka notlarına dayanan Bowlby'nin ilk empirik çalışması bu zaman dilimine dayanır. Uyumsuz çocuklara yönelik okuldaki çocuk gibi pek çok klinik hasta ilgisiz ve çalma eylemine eğilimliydi. 44 vakanın detaylı incelenmesiyle Bowlby onların semptomlarını anne yokluğu ve ayrılığı geçmişlerine bağlamayı başardı. 2. Dünya Savaşı Bowlby'nin pratisyen çocuk psikiyatristi olarak gelişen kariyerinde bir kesintiye sebep olsa da bir araştırmacı olarak kariyerine ilerisi için zemin hazırladı. Görevi Londra'daki Tavistock Kliniği'nden seçilmiş bir grup iş arkadaşıyla birlikte memur seçimi prosedürleri üzerinde çalışmaktı; bu Bowlby'e o zamanlar bir psikiyatrist ve psikanalist için sıra dışı olan metodolojik ve istatistiksel bir uzmanlık seviyesi kazandıran bir deneyimdi. Bu eğitim onun detaylı vaka geçmişleri kadar istatistiksel testler de içeren "Kırk Dört Juvenile Hırsız: Karakterleri ve Ev Yaşamları" çalışmasının revizyonunda çok açıkça görülür.

2. Dünya Savaşı'nın sonunda Bowlby'ye Tavistock Kliniği'ndeki Çocuk Departmanı'nın başkanı olması teklif edildi. Çocuk terapisinde aile ilişkilerinin önemine dair daha önceki fikirleriyle uyumlu olarak gecikmeden departmanın adını Çocuklar ve Aileler Departmanı olarak değiştirdi. Aslında aile terapisi alanındaki ilk basılı çalışma olduğu düşünülen çalışmada Bowlby (1949), sorunlu çocuklarının yanında ebeveynlerle kendi çocukluk deneyimleriyle ilgili söyleşi yaparak nasıl sık sık büyük klinik başarılar elde etmeyi başardığını anlatır. Ancak Bowlby'i üzen şey departmandaki çoğu klinik çalışmanın Bowlby'nin ifadesine göre onun gerçek aile etkileşim örüntüleri üzerinde durmasını konuyla ilgisiz olarak kabul eden Klein'cı bir yönelime sahip insanlar tarafından yapılmasıydı. Bu yüzden çabaları anne-çocuk ayrılığı üzerine yoğunlaşmış olan kendi çalışma birimini oluşturmaya karar vermiştir. Ayrılık açık ve reddedilemez bir olay olduğundan çocuk ve ebeveyn-çocuk ilişkisindeki etkilerini kanıtlamak ebeveyn ve aileye dair etkileşimlerin daha zor algılanan etkilerine göre daha kolaydır.

Mary Ainsworth

Bowlby'den 6 yaş genç olan Mary Ainsworth (kızlık soyadı Salter) Toronro Üniversitesi'ndeki lisans eğitimini 2. Dünya Savaşı'ndan hemen önce tamamladı. Blatz o zaman Toronto Üniversitesi'ne hakim olan Freud karşıtı iklim sebebiyle Freud'a olan borcunu tanımamayı seçmişti. Ancak Mary Ainsworth'un William Blatz'dan aldığı dersler onu Freud'cu fikirleri hem tekrar formüle eden hem de onlara meydan okuyan güvenlik teorisiyle tanıştırmıştı.

Güvenlik teorisinin temel prensiplerinden biri bebek ve küçük çocukların alışılmadık durumlara atılmadan önce ebeveynlere güvenli bir bağlılık geliştirmeye ihtiyaçları olduğudur. "Güvenlik Kavramı Temelli Adaptasyonun Bir Değerlendirmesi" isimli tezinde Mary Salter (1940) bunu şu şekilde belirtir:

Erken aşamalarda aile içi güvenlik bağımlı türe aittir ve bireyin yeni yetenekler geliştirip farklı alanlara ilgi duymaya başlayarak aşama aşama kendisinden çözüm üreteceği bir temel oluşturur. Aile içi güvenliğin azlığı durumunda birey kendisinden çalışacağı *güvenli üs* olarak isimlendirilebilecek bir şeyin eksikliğiyle engellenir.

İlginç bir şekilde Mary Salter'in tez araştırması onun aile içi ve aile dışı güvenliğe dair kalem kağıtla yazılmış özbildirim ölçeklerinin geçerliliğini doğrulayan şekilde öğrencilerin otobiyografik anlatımlarının bir analizini içermişti. Bu durum onun anlatımsal veri toplama metotlarına yönelik daha sonraki eğilimini önceden ima ediyordu. Aslında çok az araştırmacı onun bağlanma çalışmalarına kattığı cihaz geliştirme ve teşhis konusundaki devasa deneyimi farkediyor.

Bowlby'ninki gibi Mary Salter'in profesyonel kariyeri de 2. Dünya Savaşı boyunca askeri personel olarak yaptığı görevlerle (Kanada Kadın Ordu Birliği'nde) şekillendi. Savaşın sonra Toronto Üniversitesi'nde bir fakülte üyesi olarak kişilik değerlendirme konusunda ders vermesine yönelik talep üzerine klinik yeteneklerini derinleştirmeye başladı. Bu göreve kendisini hazırlamak için Rorschach testinin yorumlanmasında bilinen bir uzman olan Bruno Klopfer'in seminerlerine katıldı. Bu deneyim Rorschach tekniği üzerine halen basılmakta olan ortak yazılmış bir kitabın (Klopfer, Ainsworth, Klopfer, & Holt, 1954) ortaya çıkmasını sağladı.

1950'de Mary Salter Leonard Ainsworth ile evlendi ve doktora çalışmalarını tamamadığı yer olan Londra'da onun yanında bulundu. Orada birileri John Bowlby'nin yönetimi altında araştırma içeren erken çocuklukta anneden ayrılmanın kişilik gelişimi üzerindeki etkisine dair London Times'daki bir iş ilanına onun dikkatini çekti. Mary Ainsworth'un bildirdiği gibi o zaman hem Bowlby hem de Ainsworth farketmediği halde Bowlby'nin çalışma birimine katılma konun profesyonel kariyerinin yönünü tamamen sıfırladı.

Bağlanma Teorisinin Ortaya Çıkışı

Ainsworth'un gelmesinden 2 yıl önce 1948'de Bowlby ebeveynlerinden ayrı olan ve hastaneye yatırılmış çocukları gözlemlemesine yardım etmesi için James Robertson'u işe almıştı. Robertson doğal gözlemlerde mükemmel bir eğitime sahipti. Anna Freud'un Hampstead'daki evsiz çocuklar

yuvasında kazancı olarak işe alındığında 2. Dünya Savaşı'nda askerlik yapmayı reddetmişti. Anna Freud eğitimleri veya arka planları ne olursa olsun çalışanlarının hepsinden çocukların davranışlarıyla ilgili daha sonra haftalık grup toplantılarının temeli olarak kullanılan notlar yazmasını istiyordu. Dolayısıyla Robertson'ın Hampstead yuvasındaki çocuk gözlemi üzerine kapsamlı eğitimi Anna Freud'un Bağlanma Teorisi'nin gelişimine olan kalıcı katkısıdır.

Bowlby'nin araştırma projeleri için hastaneye yatırılmış çocuklarla ilgili 2 yıl veri toplamanın ardından Robertson çalışmaya dahil olmayan bir araştırma işçisi olarak devam etmeye karşı çıktı ama gözlemlediği çocuklarla ilgili bir şeyler yapma konusunda kendini zorunlu hissediyordu. Küçük bir bütçeyle ve minimum eğitimle elle tutulan bir kamera ve yapay ışıklandırma olmaksızın derinden sarsıcı olan "Bir İki Yaşında Hastaneye Gidiyor" filmi çekti. Filmin potansiyel etkisini öngörerek Bowlby daha sonra kimsenin Robertson'ı yanlış çekim gerekçesiyle suçlamasının mümkün olmayacağını garanti altına almak için filmin dikkatle planlanmasında ısrar etti. Hedef çocuk rastgele seçildi ve hastane duvarındaki saat-zaman örnekleme günün düzenli periyotlarında gerçekleştiğine kanıt olarak kullanıldı. Spitz'in (1947) Keder: "Çocukluktaki Bir Tehlike" filmiyle beraber Robertson'ın ilk filmi tıbbi kurumlar arasında önce yoğun tartışmalara sebep olsa da tüm batı dünyasında hastaneye yatırılmış çocukların kaderinin iyileşmesine yardım etti.

1950'nin sonlarında Mary Ainsworth Bowlby'nin araştırma ekibine katıldığında orada çalışan diğerleri (James Robertson'ın yanında) Mary Boston ve Dina Rosenbluth idi. Sonraki bağlanma çalışması çok iyi bilinen Rudolph Schaffer grubu ek ayrılma ve yeniden birleşme çalışmaları yapan Christopher Heinicke ve erken sosyal davranışlarla ilgilenen (1961) Tony Ambrose gibi daha sonra katıldı. James Robertson'ın verisini analiz etmekle görevli Mary Ainsworth onun çocukların davranış kayıtlarından olağan üstü düzeyde etkilendi ve eğer kendine ait bir çalışma yaparsa onun doğal gözlem metodlarını taklit etmeye karar verdi.

O zaman Bowlby'nin ilgisiz çocuklara dair aile içi deneyimler hakkındaki erken yazıları Dünya Sağlık Organizasyonu (DSO)'da görevli Ronald Hargreaves'in savaş sonrası Avrupa'da evsiz çocukların akıl sağlığı üzerine bir rapor yazması için onu görevlendirmesini sağladı. DSO raporunu hazırlamak Bowlby'ye Avrupa ve Birleşik Devletler'den anne ayrılığı ve anneden yoksunluğun küçük çocuklar üzerindeki etkileriyle ilgilenen pek çok pratisyen ve araştırmacının Spitz ve Goldfarb dahil beyin gücünü toplama fırsatı verdi. Rapor 6 ayda yazıldı ve 14 dile çevrildi. 1951'de Anne İlgisi ve Zihin Sağlığı olarak DSO tarafından basıldı ve İngilizce karton kapaklı versiyon 400,000 kopya satıldı. Mary Ainsworth tarafından tekrar gözden geçirilmiş bölümlere sahip Çocuk Bakımı ve Sevgi Gelişimi başlığına sahip ikinci versiyon 1965'de Penguin Books tarafından basıldı.

1951'deki raporu bugünün bakış açısıyla incelemek ilginçtir. O zaman Bowlby halen geleneksel psikanaliz terminolojisini (sevgi objesi, libidinal bağlar, ego ve süperego) kullanıyordu ancak fikirleri inkarcı olmaya çok yakındı. Belki de Spitz'den sonra embriyolojiyi çocuk gelişiminde annenin rolünü göstermek için bir metafor olarak kullandı:

Eğer büyüme kusursuz şekilde ilerlediyse dokular belirli kritik dönemlerde uygun organize edicinin etkisine maruz kalmalıdır. Aynı şekilde eğer zihinsel gelişme kusursuz şekilde ilerleyecekse

belirli kritik dönemler süresince farklılaşmamış ruhun, ruhsal düzenleyici olan annenin etkisine maruz kalmasının gerekli olduğu ortaya çıkacaktır.

Bowlby daha sonra Oedipus kompleksinin çözümünde olduğu fikrini görünürde ortadan kaldırarak erken yıllar boyunca çocuk kendini ayarlama kapasitesini edinirken annenin, çocuğun egosu ve süperegosu olduğunu iddia eder:

Bebeklik ve erken çocuklukta bu işlevlerin ya hiç çalışmıyor ya da çok kusursuz bir şekilde çalışıyor olması şaşırtıcı değildir. Hayatın bu döneminde bu yüzden çocuk annesinin onları kendisi için yapmasına bağımlıdır. Onu uzay ve zamanda konumlar, çevresini sağlar, bazı uyarıların tatmin edilmesine izin verir, bazılarını kısıtlar. O (anne), onun (bebek) egosu ve süperegosudur. Aşama aşama bu sanatları kendi başına öğrenir ve öğrendikçe yetenekli ebeveyn bu rolleri ona bırakır. Bu yavaş hemen göze çarpmayan ve devamlı bir süreçtir. O kendi başına yürümeyi ve beslenmeyi öğrendiğinde başlar ve olgunluğa ulaşılan kadar tamamen bitmez... Ego ve süperegogo gelişimi bu yüzden çocuğun temel insan ilişkilerine ayrılmaz şekilde bağlıdır.

Bu kulağa Freud'cudan daha çok Vygotsky'ci gelmektedir. Daha da fazlası Klein'cı terapi ile olan anlaşmazlıklarının aksine Bowlby'nin çocukların uzun süren bir ayrılıktan sonra ebeveynlere dönerkenki şiddetli fantazileri ve "insanların en çok sevip ihtiyaç duyduğu kişilerden nefret etmesinin bir sonucu olarak deneyimlediği yoğun depresyon" hakkındaki tartışmalarında Klein'cı fikirlerin kalıntılarını tespit ettim.

6 ~

Bowlby'nin ulaştığı en önemli sonuç erişilebilir empirik kanıtı dayalı olarak zihinsel olarak sağlıklı büyümek için "bebek ve küçük çocuk annesiyle (veya kalıcı olarak anne rolünde olan birisiyle) sıcak, yakın ve devamlı olan içinde tatmin ve zevk bulacağı bir ilişki deneyimlemeli idi" Daha sonraki özetler genellikle anne rolünde bulunan başka kişi ve partnerlerin ortak zevklerine dair referansı gözden kaçırmaktadır. Aynı zamanda Bowlby'nin iyi işleyen anne-çocuk ilişkilerinin gelişiminde sağlık faktörleri kadar sosyal ağların ve ekonominin rolü üzerindeki vurgusunu da ihmal ederler. Onun topluma yönelik ebeveynler için destek sağlama çağrısı bugün hala göz ardı edilmektedir:

Tıpkı çocukların gıda için kesin olarak ebeveynlerine bağımlı olması gibi en ilkel toplumlar hariç bütün toplumlarda ebeveynler de özellikle anneler ekonomik ihtiyaçlar için daha büyük bir topluluğa bağımlıdır. Eğer bir toplum çocuklarına değer veriyorsa onların ebeveynlerine değer vermelidir.

DSO raporunun yazıldığı döneme göre doğru bir şekilde Bowlby dişi ebeveyni vurgulamıştır. Bebeklikte babaların çeşitli rolleri bulunmakta olup ama genellikle anne için ikinci planda oldukları yorumunu yapar. Temel rolleri karılarının anneliğine duygusal destek sağlamaktır.

Duygusal olarak büyümek için çocukların yakın ve devamlı olarak ilgilenici bir ilişkiye ihtiyaçları olması önerisi teorik açıklama olarak kullanıldı. Bowlby anne sevgisinin duygusal oral hazdan doğduğu yönündeki o zamanki güncel psikanalitik görüşten tatmin olmuş değildi. Sosyal öğrenme teorisinin bağıllığın ikincil bir takviye üzerine temellendiği (bizzat psikanalitik fikirlerden doğan bir kavram) iddiasıyla da aynı fikirde değildi. Spitz (1946) ve Erikson (1950) gibi Bowlby de

embriyolojik gelişmedeki kritik dönemler kavramını benimsemişti ve bir arkadaşı yoluyla Konrad Lorenz'in (1935) iç güdü üzerine araştırmasının İngilizce bir çevirisiyle karşılaştığında yoğun şekilde davranışsal seviyede benzer fenomenler arıyordu.

Bu noktadan sonra Bowlby yararlı kavramlar için etimolojiyi incelemeye başladı. Lorenz'in kazlardaki ve diğer erken olgunlaşan kuşlardaki iç güdü çalışması (1935) özellikle ilgisini çekmişti. Çünkü bu çalışma sosyal bağ düzeninin beslenmeye bağlı olmasına gerek olmadığını öne sürüyordu. Buna ek olarak doğal ortamlarında hayvanları gözlemlemek için etolojik metotlar kabul ediyordu ve bu yaklaşım Robertson'ın Tavistock araştırma biriminde zaten geliştirmiş olduğu metotlarla çok uyumluydu.

Bowlby'nin dikkat çeken bir yeteneği profesyonel hayatı boyunca teori inşa etme hizmetinde ustalaşması için ihtiyaç duyduğu uzmanlık gerektiren yeni araştırma alanlarında istekli ve ona yardım edebilecek sıra dışı bireyleri kendisine çekebilmesiydi. Etoloji hakkında daha çok öğrenmek için Bowlby, "cömert ve katı rehberliği" altında çocuk-anne bağıllığı hakkında yeni düşünme biçimleri bulmasına yardım etmesi için etolojik prensiplerde uzmanlaştığı Robert Hinde ile irtibat kurdu. Diğer tarafta Hinde'in bir arada yaşayan ayanaklı maymun anne-çocuk çiftlerinin ayrılık ve yeniden birleşme davranışlarındaki bireysel farklar hakkındaki etkileyici çalışmaları (Bowlby ve onun iş arkadaşları ile olan irtibattan ilham aldı.

Bowlby'nin ilk etolojik çalışması 1953'de ortaya çıktı. Ancak şaşırtıcı şekilde ayrılığın etkileri üzerine çeşitli empirik araştırmalar tam olarak aynı dönemde kendi çalışma takımı ile yayımladığı Bowlby'nin yeni düşüncesinin izini çok az taşımaktadır. Çünkü çalışma arkadaşları etolojinin anne-çocuk ilişkisiyle ilgili olduğuna ikna olmamışlardı. Mary Ainsworth bile etolojiyi çok sevmesine rağmen Bowlby'nin teori üretme tarzının almaya başladığı yön konusunda temkinliydi. Kendi söylediği gibi bir bebeğin annesini ihtiyaçlarını karşıladığı için sevdiği onun için açıktır. Bu döneme dayanan ortak bir çalışma yine de önemlidir çünkü Ainsworth'un bağlanma örüntüleri hakkındaki sonraki çalışmaları için önceden fikir vermektedir. Onun bu çalışmaya olan katkısı sanatoryumda uzun süre kaldıktan sonra ebeveyniyle tekrar bir araya gelmiş okul çağındaki çocuklardaki üç temel ilişki örüntüsünü annelerine karşı olumlu ve güçlü duyguları olanlar önemli derecede çelişik bağlanma ilişkileri olanlar ve anneye cansız, ilgisiz veya düşmanca ilişkileri olanlar olarak sınıflandırmaktır.

Bağlanma Teorisi'nin Formülasyonu ve İlk Bağlanma Çalışması

Teorik Formülasyonlar

Bowlby'nin etoloji ve gelişimsel psikolojideki kavramların üzerine inşa edilmiş olan ilk resmi bağlanma teorisi ifadesi İngiliz Psikanalitik Birliği'ne Londra'da üç klasik çalışma olarak sunuldu: "Çocuğun Annesine Bağlılığının Doğası" (1958), "Ayrılık Kaygısı" (1959) ve "Bebeklik ve Erken Çocuklukta Keder ve Yas" (1960). 1962'de Bowlby yas tutmaya ilişkin savunmacı süreçlere ilişkin iki ileri çalışmayı (hiç basılmadı) tamamlamıştı. Bu beş çalışma bağlanma teorisinin ilk temel şablonunu temsil eder.

Çocuğun Annesine Bağlılığının Doğası

Bu çalışma tatmin ihtiyacının birincil ve bağlılığın ikincil veya türetilen olarak görüldüğü çocuğun anneye olan libidinal bağı hakkındaki o zamanki güncel psikanalitik açıklamaları tekrar değerlendirir ve reddeder. Freud'un yetişkin insan cinselliğinin bileşen içgüdülerle oluştuğu şeklindeki düşüncesini (1905/1953) ödünç alarak Bowlby, 12 aylık çocukların hatasız bağlılık davranışlarının çocuğu anneye ve annesi çocuğabağlama fonksiyonuna sahip çok sayıda bileşen içgüdüsel tepkilerden oluştuğunu öne sürdü. Bu bileşen tepkiler (sinyal davranışları olan gülme ve ağlama olduğu kadar emme, sarılma, takip etme gibi) hayatın ilk yılı boyunca göreceli olarak bağımsız olarak olgunlaşmaktadır ve ikinci 6 ay boyunca bir anne rolü üzerinde artarak bütünleşmekte ve odaklanmaktadır. Bowlby sarılma ve takip etmeyi muhtemelen bağlanma için emme ve ağlamaktan daha önemli görüyordu.

İddialarını desteklemek için Bowlby bebeklerin bilişsel ve sosyal gelişimlerine dair mevcut olan empirik çalışmaların verilerini gözden geçirdi. Bu çalışmaların arasında Bowlby'ye 1951 raporu görevini veren Dünya Sağlık Örgütü görevlisi Ronald Hargreaves tarafından organize edilen "Çocuk Psikobiolojisi" çalışma grubunun düzenlediği toplantılarda fikirleriyle tanıştığı Piaget'in çalışmaları (1951, 1954) da vardı. Erik Erikson, Julian Huxley, Baerbel Inhelder, Konrad Lorenz, Margaret Mead ve Ludwig von Bertalanffy'nin de katıldığı bu bilgilendirici toplantılar 1953 ve 1956 arasında gerçekleşti (ilerlemeler Tavistock Yayınları tarafından yayımlandı). Ek kanıt olarak Bowlby Londra'daki genç anneler için bir destek grubuna haftalık yönetici olarak yılların deneyiminden de yararlandı.

8 ~

Bebek gelişimi hakkındaki dikkatli tartışmasından sonra Bowlby, belirli tepkilerin aktive olması ve kapanması veya yok olmasına "sebeplere" işaret uyarıcıları veya sosyal serbest bırakıcılar gibi etolojik kavramlara giriş yaptı. Bu uyarıcılar dışsal veya intrapsişik olabilirdi. Bazı psikanalistlerin zihinsel fenomenleri görmezden geldiği gerekçesiyle Bowlby'yi davranışçılıkla suçladığı gerçeği göz önüne alındığında bu önemli bir noktadır. Bowlby aynı zamanda bağlılığın gerileme göstergesi değil, daha çok yetişkin yaşamında bile doğal, sağlıklı bir fonksiyonu yerine getirdiğini belirterek, eski sosyal öğrenme teorisinin bağlanma kavramı ve yeni bağlanma kavramı arasına açık bir fark çizmek için çok zorlandı.

Bowlby'nin yeni içgüdü teorisi İngiliz Psikanalitik Topluluğu'nda bir fırtına kopardı. Bowlby'nin kendi analisti Joan Riviere bile buna karşı çıktı. Toplantıyı kaçırarak çalışmayı okuyan Anna Freud kibarca: "Dr. Bowlby psikanalizde kaybolmak için çok değerli bir insan" yazdı.

Ayrılık Kaygısı

İkinci özgün çalışma Harlow ve Zimmermann'ın (1958) alyanaklı maymunlardaki anne yoksunluğunun etkileri üzerine ezber bozan çalışmaları üzerine olduğu kadar Robertson'un (1953) ve Heinicke'in gözlemleri üzerine de inşa edilmiştir. Bowlby'nin iddiasına göre geleneksel teori hem bebek ve genç çocukların bir anne kişisine olan yoğun bağlılığı hem de onların ayrılığa verdikleri büyük tepkileri açıklayamaz.

Robertson üç aylık tepkisi fazı tanımlamıştı: protesto (ayrılık kaygısıyla ilgili), çaresizlik (keder ve yas tutmayla ilgili) ve reddetme veya kopma (savunma mekanizmalarıyla ilgili özellikle bastırmayla). Yine davranış kontrolüyle ilgili etolojik kavramlardan yararlanarak; Bowlby bir durum hem kaçış hem de bağlanma davranışını aktive ettiği ancak bağlanma kişisi erişilebilir olmadığında bebek ve çocukların ayrılık kaygısını yaşadığı görüşünü sürdürmüştür.

Aşağıdaki alıntı neden bazı psikanalitik iş arkadaşlarının Bowlby'yi bir davranışçı olarak nitelediğini kısmen açıklar: "bir kişiye (ya da bir mekan veya şeye) karşı derin bir bağlılığa sahip olmak onu içgüdüsel tepkilerimizin yok edici nesnesi olarak kabul etmektir". Bu ifadenin ilginçliği aynı cümlede deneysel dil (derin bir bağlılığa sahip olmak) ile dış bir gözlemcinin bakış açısını temsil eden açıklayıcı dilin (yok edici nesne olarak bağlılık figürü) karışmasından doğmaktadır.

Bu çalışmada Bowlby aynı zamanda Freud'un fazla annesel memnuniyetin bebeklikte bir tehlike olduğu iddiasına itiraz eder. Bowlby, Freud'un annesel yalancı şefkat ve aşırı korumacılığın annenin bilinçsiz düşmanlığa yönelik fazla telafisinden ortaya çıkabileceğini fark edemediğini söyler. Bowlby'nin görüşüne göre aşırı ayrılık kaygısı ebeveynler tarafından tekrar eden terketme veya reddetme tehditleri veya çocuğun kendini sorumlu hissettiği bir ebeveyn veya kardeşin hastalığı veya ölümü gibi olumsuz aile deneyimlerine dayanır.

Bowlby bazı durumlarda ayrılık kaygısının doğru olmayan bir olgunluk algısı uyandıracak şekilde aşırı derecede düşük veya tamamen yok durumunda olabileceğini de belirtir. Yalancı bağımsızlığı bu koşullar altında savunmacı mekanizmalara bağlar. Çok iyi sevilen bir çocuğun ebeveynlerden ayrılmaya karşı çıkmasının oldukça olası olduğunu ancak sonra daha fazla kendi farkındalığını geliştireceğini söyler. Bu fikirler daha sonra Ainsworth'un bebek-ane bağlılığı için yaptığı değişken, kaçınmacı ve güvenli örüntüler sınıflaması içinde tekrar ortaya çıkmıştır.

Bebeklikte ve Erken Çocuklukta Keder ve Yas Tutma

Üçüncü en çok tartışılan çalışmada Bowlby (1960) Anna Freud'un sevdiğini yitirmiş çocukların yetersiz ego gelişimi sebebiyle yas tutamayacağı ve bu yüzden yeterli bir yedek bakıcı erişilebilir ise kısa bir ayrılık kaygısı krizinden başka bir şey deneyimlemeyeceği görüşünü sorgulamıştır. Buna zıt olarak Bowlby (Marris'i alıntıyla, 1958) keder ve yas tutma süreçlerinin çocuklarda ve yetişkinlerde bağlılık davranışları aktif olup bağlanılan kişi erişilebilir olmamaya devam ettiği takdirde ortaya çıkacağını iddia etti. Aynı zamanda yedeklerin çok sık değişmesinin diğerleriyle derin ilişkiler kurma konusunda bir becerisizliği sonuç verebileceğini de öne sürmüştür.

İlk araştırmada olduğu gibi bu araştırma da İngiliz Psikanalitik Topluluğu üyelerinin çoğu tarafından güçlü itirazlarla karşılaştı. Bir analistin şöyle uyarı yaptığı söylenmektedir: "Bowlby? Bana Barrabas ver". Tartışmalar araştırmanın Çocuk Üzerine Psikanalitik Çalışma'daki yayınlanmış versiyonuna da eşlik etmiştir. Bowlby'den habersiz bir şekilde hepsi de Bowlby'nin Freud'un teorisi revizyonunun çeşitli yönlerine karşı çıkan Anna Freud (1960), Max Schur (1960) ve René Spitz'den (1960) de cevaplar istenmişti. Spitz (1960) cevabını şöyle bitirmiştir:

Yeni teoriler öne sürerken gözlenen gerçekleri içinden çıkılmaz hale getirerek var olan teoriye zıt, aşırı sadeleştirilmiş ve gözlenen fenomenleri anlamaya katkı sağlamayan hipotezler öne sürerek bilimdeki tutumluluk prensibini ihlal etmemeliyiz.

Bu planlı saldırının aksine Bowlby hayatının geri kalanı boyunca İngiliz Psikanalitik Topluluğu'nun bir daha asla fikirlerini tartışmak için bir forum olarak kullanmasa da bir üyesi olarak kaldı. John Bowlby anısına düzenlenen topluluğun bir toplantısında Eric Rayner (1991) olayların bu dönüm noktasındaki pişmanlığını şöyle vurgulamıştır:

Yanlış görünen şey, bir teorisyenin kendi görüşünü överken diğerlerininkini çöpe atmasıdır; Bowlby bu tavırla karşılaştı. ... Bizim terapötik zihin çerçevemiz teori tarafından değiştirildi. John Bowlby büyük bir zihin çerçevesi değiştiricisiydi.

Bowlby'nin yas tutma konusundaki tartışmalı çalışması günümüzde yetişkinlerde yas tutma üzerindeki araştırmasıyla meşhur Colin Parkes'in dikkatini çekti. Parkes Bowlby ve Robertson'un bebeklik ve çocukluktaki yas tutma üzerine çalışmalarının yetişkin keder süreci konusunda derin anlayış kazanmak için ilgili olduğunu gördü. 1962'de Bowlby'nin Tavistock Enstitü'sündeki çalışma birimine katılarak o zaman hakkında çok az şey bilinen normal yetişkin kederinin akışının haritasını oluşturmak için klinik olmayan bir grup dul üzerine kendi evlerinde çalışma yapmaya başladı. Bulgular küçük çocuklar için Robertson tarafından betimlenmiş ayrılık aşamaları tepkilerini yetişkin hayatı boyunca kederin dört aşaması olarak: (a) hissizlik, (b) özlemek ve itiraz, (c) düzensizlik ve çaresizlik, (d) tekrar organize etme detaylandıran Bowlby ile ortak bir çalışmayı sonuç verdi.

1970 çalışmasının yayınlanmasından önce Parkes, o zamanlar etkileyici kitabı Ölüm ve Ölme Üzerine (1970) için veri topluyor olan Elizabeth Kubler-Ross'u Chicago'da ziyaret etti. Kitabında anlatılan ölüm aşamaları (reddetme, öfke, pazarlık, depresyon ve kabullenme) Bowlby ve Robertson'un düşüncelerine çok şey borçludur. Bowlby aynı zamanda Parkes'i modern düşkünler evi hareketinin kurucusu olan Cicely Saunders ile de tanıştırdı. Saunders ve Parkes ölmekte olan ve yakınına kaybetmiş olanların duygusal bakımı için programlar geliştirmek için bağlanma teorisi ve çalışmalarını kullandı. Ölmekte olan ve kederli kişilere yönelik olumsuz tutumlarla karşı çıkmak için özellikle faydalı buldukları şey, bir durumdan daha çok yeni bir kimlik kazanmaya yönelik bir süreç olarak keder kavramıydı.

Bağlanmanın İlk Empirik Çalışması: Uganda'da Bebeklik

Şimdi Mary Ainsworth'un işine dönelim. 1953'ün sonlarında Tavistock Kliniği'nden ayrıldı. Açık bir şekilde Bowlby'nin etoloji üzerine düşünce tarzına aşınaydı ama bunun bebek-anne bağlılığını anlama konusundaki değeri konusunda ikna olmamıştı. Ainsworth'lar Leonard Ainsworth'un Kampala'daki Doğu Afrika Sosyal Araştırma Enstitüsü'nde görev aldığı yer olan Uganda'ya gitti. Bowlby'ye onun etolojik görüşlerinin empirik geçerliliğini sorduğu bir mektup yazdıktan sonra aynı enstitünün yardımıyla Mary Ainsworth gözlemsel bir çalışma için fon toplamayı başardı.

Robertson'ın verileri için yaptığı analizlerden esinlenerek Ainsworth, öncelikle yeni yürümeye başlayan çocukların süttten kesilme sırasında ayrılık tepkilerini araştırmayı planladı ancak eski "memeyi unutmak" için çocuğu uzağa gönderme geleneğinin çöktüğü kısa zamanda açıkça görüldü. Bu yüzden araçları değiştirmeye ve bebek-anne bağıllığının gelişimini gözlemlemeye karar verdi.

Veri toplamaya başlar başlamaz Ainsworth, Bowlby'nin fikirlerinin yerin deliği tarafından sarsıldı. Bu yüzden etolojik bakış açısından ilk bebek-anne bağıllığı çalışması Bowlby'nin bağlanma teorisini açıkladığı üç önemli çalışmanın (1958, 1959, 1960) yayımlanmasından birkaç yıl önce yapıldı.

Ainsworth süttten kesilmemiş bebeği (1-24 aylık) olan 26 aileyi işe aldı ve 9 aya kadar olan bir süreçte her 2 haftada bir ziyaret başına 2 saat gözlemledi. Ziyaretler (bir çevirmenle beraber) Ganda kadınlarının genellikle öğleden sonra misafir ağırladığı aile oturma odasında gerçekleşti. Ainsworth özellikle yakınlığı arttıran sinyal ve davranışların başlangıcını bu sinyal ve davranışların ne zaman anneye bilinçli olarak yönlendirildiğini dikkatle takip ederek belirlemeye ilgi duyuyordu.

1955'de Uganda'yı terkederken Ainsworth'ler Mary Ainsworth'un bir teşhisci ve yarı zamanlı klinikçi olarak Sheppard ve Enoch Pratt Hastanesi'nde çalışmaya başladığı ve zaten önemli düzeydeki değerlendirme becerilerini daha ileri düzeyde pekiştireceği yer olan Baltimore'a taşındı. Aynı zamanda ilk olarak öğretim üyesi olarak işe alındığı John Hopkins Üniversitesi'nde klinik ve gelişimsel dersler verdi. Teşhise dair işlerde ve eğitimlikteki çalışmalarından dolayı Ganda projesinin verileri birkaç yıl kenarda kaldı.

Bağlanma Teorisi ve Araştırmasını Düzenleme: Bowlby ve Ainsworth

"Çocuğun Annesine olan Bağıllığın Doğası"nın yayımlanmasından önce 1958'de Mary Ainsworth John Bowlby'den bir basım öncesi versiyon aldı. Bu olay Bowlby ve Ainsworth'un yakın entelektüel işbirliğini yeniledi. Ainsworth'un daha sonraki Ganda projesi verilerini analizi Bowlby'nin bağlanma teorisinin yeniden formülasyonunu etkiledi ve bundan etkilendi (1969'da yayımlandı). Bu fikir paylaşımında Bowlby'nin insan bağıllığının birey oluşu sunumuna olan Ainsworth'un teorik katkıları küçümsenemez.

Ainsworth'un Ganda Projesinin Bulguları

Ganda verileri Bowlby'nin daha önce çalışması çok zor diye bir kenara attığı anne-bebek etkileşiminin nitelikleri yönünden bireysel farklılıkları çalışmak için zengin bir kaynaktı. Ainsworth'un sonraki çalışmaları ışığında görüşme verilerinden çıkarılmış çocuk sinyallerine annenin hassasiyetinin değerlendirilmesi özellikle önemlidir. Mükemmel bilgi verici ve anlık pek çok detay sağlayan anneler çocuğun davranışlarındaki küçük farkları algılamıyor görünen annelere zıt biçimde yüksek derecede hassas olarak değerlendirildi. Üç çeşit çocuk bağıllık örüntüsü gözlemlendi: Güvenli şekilde bağlanan çocuklar az ağladı ve annenin varlığında keşfetme konusunda mutlu göründüler; güvensiz şekilde bağlanan çocuklar, annelerinin kucağında bile sık sık ağladı ve az keşfetti ve henüz bağlanmamış çocuklar anne için ayırt edici bir davranış sergilemedi.

Güvenli bağlanmanın anne hassasiyetiyle önemli derecede ilişkili olduğu ortaya çıktı. Daha az hassas annelerin bebeklerinin güvensiz olarak sınıflandırılma ihtimali daha yüksekken hassas annelerin bebekleri güvenli bağlanma eğilimi gösterdiler. Annelerin meme ile beslerkenki hoşnutlukları da bebek güvenliği ile ilişkili gösterdi. Ölçümler henüz sonraki çalışmalar için geliştirilenler kadar kompleks olmasa da bu sonuçlar Ainsworth'un sonraki çalışmalarının bazılarının habercisi durumundadır.

Ainsworth Ganda projesinden elde ettiği ilk bulguları 1960'larda Bowlby tarafından organize edilen Tavistock Çalışma Grubu'nun toplantılarında sundu. Bu etkileyici toplantılara davet edilen katılımcılar şu anda tanınmış olan farklı teorik arkaplanlara sahip pek çok çocuk araştırmacılarını (Mary Ainsworth'un yanında Genevieve Appell, Miriam David, Jacob Gewirtz, Hanus Papousek, Heinz Prechtl, Harriet Rheingold, Henry Ricciuti, Louis Sander ve Peter Wolff) ve Harry Harlow, Robert Hinde, Charles Kaufmann, Jay Rosenblatt ve Thelma Rowell gibi ünlü hayvan araştırmacılarını kapsar. Canlı tartışmaları ve birbirini takip eden çalışmalar genel olarak gelişmekte olan çocuk sosyal gelişimi alanına çok şey kattı.

Bowlby için önemli olarak devam eden bağlanma teorisi detaylandırmasını da zenginleştirdiler. Bowlby kendi teorik tutumuyla aynı fikirde olsun olmasın her zaman farklı teorik arka planları (örneğin; öğrenme teorisi, psikanaliz ve etoloji) olan araştırmacıları bir araya getirmekten kazanacak çok şeyi olduğunu düşünmüştü. Bu meyve veren toplantıların ilerlemeleri Çocuk Davranışının Belirleyenleri (1961, 1963, 1965 ve 1969, Brian Foss tarafından düzenlendi) başlığıyla dört cilt olarak yayımlandı.

Baltimore Projesi

1963'te halen Ganda çalışmasının verileri üzerine düşünürken Mary Ainsworth daha önce hiçbir araştırmacının o zamana kadar yapmadığı kapsamda ikinci bir gözlemsel projeye başladı. Yine doğal gözlem yapmaya karar verdi ancak mülakatlar daha az rol oynayacaktı. 26 adet katılımcı Baltimore ailesi doğum öncesi işe alındı. İlk ay 18 ev ziyareti ile başlayıp 54 hafta sürdü. Her ziyaret annelerin rahat hissedip normal rutinlerine devam etmelerini sağlamak için 4 saat sürdü ve her aile için yaklaşık 72 saat veri toplama ile sonuçlandı. Ham veri 5 dakika aralıklarla işaretlenen kısaltmalarla yazılmış kişisel anlatım raporları şeklindeydi ve daha sonra kayıt için bir ses kayıt cihazına okundu. Doğumdan sonraki ilk yılın ilk çeyreğindeki tüm yazılı anlatımlar analiz amaçları için birlikte gruplandı.

Ainsworth'un metodolojisinin (o zaman için) özgün bir yönü belirli davranışların sıklık sayılarından çok bağlam içerisindeki anlamlı davranış kalıpları üzerine olan vurguydu. Bu yaklaşımın kökleri aile içi ve aile dışı bağımlı ve bağımsız güvenlik örüntülerini sınıfladığı tez çalışmasında Rorschach testi ile olan uzmanlığında ve Bowlby ve Robertson ile yaptığı Tavistock Enstitüsü çalışmalarındadır.

Anlatımların yakından incelenmesi ilk 3 ay boyunca gerçekleşen karakteristik anne-bebek etkileşim örüntülerinin ortaya çıkışını ortaya koymuştur. Beslenme durumları anne ve bebeğin yüzyüze etkileşimleri ağlama, bebek karşılaması ve izlemesi, bağımlık araştırma dengesi, itaat, yakın

vücut teması, yaklaşma davranışı ve sevecen temas üzerine ayrı analizler yapıldı. Bebeklerinin sinyallerine annelerin ne kadar hassas uygun ve çabuk cevap verdiği konusunda çarpıcı bireysel farklar gözlemlendi. Bazı anne-bebek çiftleri için beslenme yumuşak bir işbirliği durumuydu. Diğer anneler bebeğin ipuçlarına karşı tempo ve davranışlarını ayarlamakta zorlandılar. Buna cevap olarak onların bebekleri Freud'un zihnindeki tensel oral deneyime uzak olan mücadele etme, boğulma ve tükürme eğiliminde oldular. Benzer ayırmedici örüntüler 6 hafta ile 15 hafta arasındaki dönemde anne ve çocuk arasındaki yüz yüze etkileşimde gözlemlendi. Anneler kendi oyun oynama davranışlarını bebeklerinin davranışlarıyla bağdaştırdığında bebekler eğlenceli zıplama, gülümseme ve ses çıkarma ile tepki verdiler. Ancak anneler yüzyüze etkileşimi sessiz ve gülmeyen bir ifadeyle başlattıklarında sonraki etkileşimler sessiz ve kısa idi. Ağlamada olduğu gibi yakın vücut teması hakkındaki bulgular beslenme ve yüz yüze etkileşimlerdekilere benziyordu. Bir annenin görmezden geldiği ağlama ve bebeğin ne kadar uzun süre ağlamasına göz yumduğu konusunda devasa farklılıklar vardı. Annenin tepkiselliğinin "şımarmaya" sebep olduğunu savunanlara karşı çıkarken Bell ve Ainsworth (1972), "annesinin tepkiselliği amacına ulaşmasına yardım eden bir bebek kendisine ne olduğunu kontrol etme konusunda kendi yeteneğine güven geliştiriyor" sonucuna vardı. İlk çeyrekteki anne hassasiyeti dördüncü çeyrekte daha uyumlu anne-bebek ilişkileri ile ilişkilendirildi. İlk aylarda anneleri ağlamaya yüksek derecede hassas olan bebekler artık daha az ağlama, yüz ifadeleri, mimikler ve ses ile olan iletişime güvenme eğilimi gösterdiler. Benzer şekilde ilk çeyrek boyunca anneleri çok hassas kucaklama sunan bebekler, dördüncü çeyrekte daha az temas aradılar ancak temas olduğunda bu daha tatmin edici ve sevgi dolu olarak sınıflandırıldı. Ainsworth bu sonuçları anneye olan önceki tatmin edici veya reddedici deneyimlere dayalı olarak bebeğin beklentilerine müracaat ile açıklar.

Birinci çeyrekteki tüm etkileşim örüntüleri aynı zamanda Yabancı Ortam olarak bilinen laboratuvar prosedüründeki bebek davranışıyla da ilişkiliydi. Bu ilk olarak çok tartışmalı olan 1 yaşındakiler için laboratuvar prosedürü orijinal olarak Tavistock grubu toplantılarında Harlow'un (1961) Ainsworth'un ilgisini çektiği ama aynı zamanda ona Arsenian'ın (1943) güvenli olmayan bir durumdaki küçük çocuklar üzerindeki bir çalışmasını ve kendisinin güvenlik teorisi üzerine olan tez çalışmasını da hatırlatan bir konu olan düşük ve yüksek stres şartları altındaki bağlanma dengesi ve açıklayıcı davranışları incelemek için tasarlanmıştı. Yabancı Ortam 20 dakikalık sekiz bölümlü bir minyatür dramadır. Anne ve bebek daha sonra yabancı bir kadının katıldığı bir laboratuvar oyun odasına girer. Yabancı bebekle oynarken anne kısa bir süre odayı terk eder ve sonra odaya geri döner. Bebeğin tamamen yalnız olduğu ikinci bir ayrılık takip eder. Son olarak yabancı ve daha sonra anne döner. Beklendiği gibi Ainsworth bebeklerin odayı ve oyuncakları annelerinin varlığında bir yabancı girdikten sonra veya anne yokken olduğundan daha güçlü bir şekilde keşfettiğini buldu. Bu sonuçlar teorik olarak ilginç olsa da ona, Robertson'ın dokümanete ettiği uzun süren ayrılıklara maruz kalan çocukların tepkilerini ve ayrılık üzerine çalışmasında Bowlby'nin (1959) hakkında teori ürettiği bebeğin yeniden birleşme davranışlarının beklenmedik örüntüleri Ainsworth'un daha çok ilgisini çekmişti.

Baltimore çalışmasındaki 1 yaş çocuklardan birkaçı şaşırtıcı bir şekilde 3 dakika (veya daha kısa) ayrılıktan sonra anne döndüğünde sinirlendiler. Ağladılar ve temas istediler ancak dönen anne tarafından alındıklarında hemen sarılmadı veya "dalmadılar". Bunun yerine tekmeleyerek veya

vurarak duygu karmaşalarını gösterdiler. Bir diğer grup çocuk anne gitmişken sık sık onu arasa da tekrar birleşmede anneyi tersler veya yoksayar göründü. Ev verilerinin analizi yabancı ortamdaki tekrar bir araya gelmede anneye karşı ikircikli bağlanma veya umursamaz olan o bebeklerintekrar bir araya gelmede yakınlık etkileşim veya temas arayanlara (büyük bir çoğunluk) göre evde anneleriyle daha az uyumlu bir ilişkilerolduğunu ortaya koydu. Dolayısıyla Ainsworth'ü hayal kırıklığına uğratarak ilgi odağını onun evde doğal anne-çocuk etkileşim örüntülerine dair gözlemsel sonuçlarından çalan meşhur Yabancı Ortam sınıflama sistemi ortaya çıktı.

Bağlanma Teorisi Üçlemesinin İlk Cildi: Bağlanma ve Etoloji

Ainsworth Uganda'da Bebeklik (1967) için Ganda çalışmasının sonuçlarını yazarken ve Baltimore projesi için veri toplamakla meşgulken Bowlby bağlanma üçlemesinin ilk cildi olan Bağlanma (1969) üzerinde çalıştı. 1962'de bu girişime başladığında plan tek bir kitap için yapılmıştı. Ancak önsözde belirttiği gibi: "Teori çalışmam ilerledikçe zamanla bende kaygısızca sürmek için yola çıktığım bu tarlanın, Freud'un altmış yıl önce sürmeye başladığından daha küçük olmadığı düşüncesi doğdu." Kısaca Bowlby Freud tarafından benimsenen eski fizik enerji modelinden güncel bilime dayanan yeni bir motivasyon ve davranış kontrol teorisi geliştirmiş olduğunu farkettiler.

Bağlanma'nın ilk yarısında Bowlby her bir önemli ifadeyi erişilebilir araştırma sonuçlarıyla desteklemek için zorlanarak böyle bir teori için alt yapıyı ortaya koyar. Farklı filogenetik ölçeklerdeki organizmaların içgüdüsel davranışları ilkel refleks benzeri "sabit eylem örüntülerinden" alt amaçları olan karmaşık plan hiyerarşilerine kadar çeşitlenecek şekilde farklı yollarla düzenlediğini belirterek başlar. En karmaşık canlılarda iç güdüsel davranışlar devamlı doğru rota düzeltmeleriyle "amaca göre düzeltilen" (avın hareketlerine göre uçuşunu ayarlayan bir avcu kuş gibi) olabilir. Sibernetik olarak kontrol edilen davranış sistemlerinin plan hiyerarşileri olarak organize edilmesi kavramı dolayısıyla Freud'un itki ve içgüdü kavramının yerine geçme noktasına geldi. Bu tür sistemler tarafından düzenlenen davranışlar katı olarak doğuştan olmaya ihtiyaç duymaz ancak organizmaya bağlı olarak çevresel şartlara göre organizmanın evrimsel adaptasyonundan çok fazla sapmadığı takdirde çok veya az derecede değişime adapte olabilirler. Ancak böyle esnek organizmalar bir bedel öderler. Çünkü uyum sağlayabilen davranış sistemleri optimal gelişim yollarından daha kolay sapabilirler. Bowlby insanlar için evrimsel adaptasyon çevresinin muhtemelen günümüzdeki avcı-toplayıcıninkine benzediği yorumunda bulunur. Bağlanmayı kontrol eden davranışsal sistemlerin en üst düzey işlevleri, ebeveynlik, çiftleşme, beslenme ve araştırma, hayatta kalma ve üremedir. Bazı durumlarda sistemi aktivasyonunun beklenen sonucu zaman kısıtlı davranıştır (gıda alımı gibi); diğer durumlarda çevresi ile belirli bir ilişkideki bir organizmanın zaman uzatmalı sürdürülmesidir (örneğin, kendi bölgesi içinde veya belirli arkadaşlara yakınlık içinde). Bowlby tarafından öne sürülen karmaşık davranış sistemleri çeşidi çevre ve çevre içinde kendi eylemlerinin içsel çalışan modellerini yapılandırma yeteneğini geliştirmiş olan organizmalarda öngörü ile çalışabilir (biyolog J. Z. Young'ın yazıları 1964 üzerinden Craik, 1943'den alınmış bir kavram). Organizmanın içsel çalışan modelleri ne kadar yeterliyse, organizma geleceği o kadar isabetli tahmin edebilir. Ancak Bowlby eğer çevrenin ve benliğin çalışan modelleri eskimişse veya büyük bir çevresel değişimden sonra sadece bir kısmı gözden geçirilmişse patolojik işlevselliğin meydana gelebileceğini ekler. Yararlı model revizyonu

genişlemesi ve istikrar kontrolünün model içeriğinin bilinçli işlenmesini gerektirebileceği yorumunda bulunur. İnsanlarda iletişim süreçlerinin -başlangıçta duygusal veya mimiksel sinyal ve sonrasında dili içerir- aynı zamanda model içeriğinin öznelarası paylaşımına izin verir. İç rüşal bir seviyede aynı süreçler benlik-ayarlar ve davranışsal öncelik ayarları için faydalıdır.

Memelilerde ve kuşlarda davranışsal sistemler belirli hassas gelişimsel dönemler boyunca organize olma eğilimindedir. İlk refleksive davranış zincirleri daha karmaşık siberetik olarak kontrol edilen organizasyon altında toplandıkça onları aktive eden uyaran aralığı da daha sınırlı bir hale gelir. Bu belirli içgüdüsel davranışların evlatla ilgili ebeveynliğe dair ve cinsel baskılamada olduğu gibi hassas gelişim süreçleri boyunca belirli birey veya birey gruplarına kısıtlanması şeklinde yaygın olarak tanımlanan basılamadaki durumdur.

Cildin ilk kısmında bu genel motivasyon ve davranış düzenlemesi teorisini ortaya koyan Bowlby ikinci kısımda bu fikirleri bebek-anne bağılıklarının belirli alanlarına uygulayarak devam eder. Bağlanma davranışını bağlanmanın kendine has bir motivasyona sahip olduğu ve çiftleşme ve beslenmeye hizmet eden sistemlerden kaynaklanmadığı konusunda ısrarcı olarak tahmin edilebilir bir sonuç olarak evrimsel işlevi bebeği tehlikeden korumak olan bir bağlanma figürüne yakınlık sahip olan davranış olarak tanımlar. Başlangıçta insan bebekleri yakınlık belirten sinyalleri ayırt edici olmadan bütün ilgi gösterenlere yöneltmelerine rağmen bu davranışlar artarak bebeğin ağlamasına cevap veren ve onunla sosyal etkileşime giren temel figürlere odaklanır. Bir kere bağlandığında lokomotor bebekler bağlanılan figürü çevre araştırması için güvenli bir üs ve güvence için dönülecek güvenli bir liman olarak kullanma becerisine sahip olurlar. Bağlanma figürünün bu rollerde ne kadar etkili hizmet edebileceği sosyal etkileşimin kalitesine çocukla ilgili faktörler de rol oynamasına rağmen özellikle bağlanma figürünün bebeğin sinyallerine olan hassasiyetine dayanır. Ainsworth'un Ganda çalışması (1967) ve Baltimore projesinin ön sonuçlarına dayandırarak Bowlby (1969) şu yorumda bulunur: Bir çift arasındaki etkileşim kusursuz devam ettiğinde her bir taraf bir diğerinin eşliğinden ve özellikle diğerinin sevgisini ifade etmesinden kaynaklanan yoğun zevki dışa vurur. Buna karşın etkileşim ısrarcı bir çatışmayla sonuçlandığında her bir tarafın ara sıra özellikle diğer taraf reddedici olduğunda yoğun kaygı veya mutsuzluk göstermesi olasıdır... Uzaklık ve reddetme ifadeleri ikisi tarafından da uzlaşmaz ve sıkıntılı olarak değerlendirilirken yakınlık ve ilgi değiş tokuşu ikisi tarafından da takdir edilir ve zevkli bulunur.

Okul öncesi yıllar boyunca daima ebeveynsel ilgilenme sistemini tamamlar durumda olan bağlanma davranış sistemiçocuk bağlanma figürünün güdü ve planları hakkında büyüyen bir kavrayış elde ettikçe ileri bir tekrar organizasyona uğrar. Bowlby bu aşamayı amaca göre düzeltilen ilişki olarak ifade eder. Ancak bebek inisiyatifi ve hassas anne tepkiselliğini vurgularken Bowlby'nin (1951) daha önceki anneyi çocuğun egosu ve süperegosu olarak teorize etmesi ne yazık ki kaybedilmiştir.

Pekiştirme

Bağlanma üçlemesinin ilk cildinin 1969'daki yayımı Ainsworth'un Baltimore projesinin ilk sonuçlarının yayınlanmasına rastlar (daha önce gözden geçirildi). Ancak pek çok araştırmacı

genellikle Yabancı Ortam sınıflamasının kapsamlı ev gözlemlerine karşı geçerli kılındığını farketmeyi başaramadıkları için Ainsworth'un Yabancı Ortam davranışının anlamıyla ilgili iddialarına karşı çıktı. Bazıları görmezden gelen bebeklerin davranışını bağımsızlık olarak yorumladı. Uyuşmazlık Baltimore projesi ve yürümeye başlayanlar ve erken çocuklukta bağlanma sınıflamalarının şekilleri üzerindeki diğer laboratuvarlardan gelen sonuçları ile birlikte resmeden Bağlanma yayımlanmasından sonra biraz azaldı. Bu dönem boyunca Ainsworth'un lisans üstü öğrencilerinin çoğu kendi çalışmalarını yayımlamaya başladı. Silvia Bell (1970) nesne kalıcılığı ve bağlılık arasındaki ilişkiyi inceledi. Mary Main (1973) güvenli ve güvensiz yürüme çağındaki bebeklerin oyun aktiviteleri ve problem çözmeye bağlanma kapasitelerini çalıştı. Mary Blehar (1974) bağlanmanın ve anne dışı bakımın ilk çalışmasını yaptı ve Alicia Lieberman (1977) okul öncesi çocuklarda bağlanma ve yaşıt ilişkilerini araştırdı. Mary Ainsworth'un etkisi aynı zamanda Baltimore projesinin verilerinin analizine yardım etmiş olan aralarında amaç düzeltmeli eşlik üzerine yazan Robert Marvin (1972, 1977); babaya bağlılığı çalışan Milton Kotelchuck (1972); bağlanma ve günlük bakımı araştıran Mark Cummings (1980); sağır çocuklarda bağlanmayı inceleyen Mark Greenberg (Greenberg & Marvin, 1979) ve 12 ila 18 ay arası bağlanma örüntülerinin boylamsal istikrarını dokümanite eden Everett Waters'ın (1978)da olduğu pek çok John Hopkins lisans öğrencisinin daha sonra kendi mezuniyet enstitülerinde bağlanmayla ilişkili konular üzerinde yenilikçi tezler ürettiği gerçeğinde de görülür.

Everett Waters'ın Minnesota Üniversitesi'ne 1973'de lisansüstü eğitimine girmesi Mary Ainsworth'un (1968) nesne ilişkileri ve bağımlılık hakkındaki teorik makalesini okumuş fakat Yabancı Ortam'ı veya Baltimore projesini duymamış olan Alan Sroufe üzerinde derin bir etki bıraktı. Sroufe'nin Waters ile teması önemli empirik ve teorik işbirliğini ortaya çıkardı. 1977'de Sroufe ve Waters bağlanmayı çok daha geniş bir kitle için erişilebilir olan organizasyonel bir yapı haline getiren etkileyici bir makale yazdı. Aynı zamanda Sroufe ve Egeland pek çok çalışmalarıyla beraber risk altındaki popülasyonlarla (engelli anneler) geniş ölçekli boylamsal bir bağlanma çalışması yaptılar. Sroufe tarafından özetlenen (1983) ancak halen devam etmekte olan Minnesota çalışması bağlanmanın güvenliğine ilişkin olarak bakım yapmanın nitelikleri arasındaki ilişkinin ikinci büyük boylamsal çalışması durumundadır. Birleşik Devletler boyunca başka yerlerde Yabancı Ortam tekrar birleşme sınıflamalarının tahmin edici geçerliliğini test etmek için çok zaman harcandı. Çoğu araştırmacı prosedür ve sınıflandırma sistemini öğrenmek için Mary Ainsworth veya onun önceki öğrencilerini aradı. Yabancı Ortam'ı kullanan yüzlerce basılı çalışma ortaya çıktı. Çoğu zaman sanki bağlanma ve Yabancı Ortam eş anlamlı bir hale gelmiş gibi göründü.

Bağlanma Teorisi ve Zihinsel Temsil

Ayrılık ve Yitirme Bowlby'nin bağlanma üçlemesinin ikinci ve üçüncü ciltlerikismen ilgili empirik çalışmalar yavaş ilerlediği için gelişimsel psikoloji alanında bir etki yapma konusunda ilk ciltten daha yavaştı. Bağlanma gibi bu iki cilt başlıklarının ima ettiğinden çok daha fazla teorik arka planı kapsıyordu.

Ayrılık

Bu kitapta Bowlby (1973) Freud'un (1926/1959) sinyal kaygısı teorisini revize eder. Freud'un (1923/1961, 1940/1964) motivasyonel teorilerine yeni bir yaklaşım ortaya koyar ve Waddington'ın (1957) gelişimsel yollar teorisinden esinlenerek kişilik gelişiminin epigenetik bir modelini sunar.

Önemli olan 1959 makalesinde konuyu detaylandırarak Bowlby çocuklarda iki ayrı uyarıcı kaynaklı korku setini: öğrenilmemiş olanın varlığı ve daha sonra kültürel olarak edinilen tehlike ve/veya bir bağlanma figürünün yokluğunun işaretleri olarak belirtir. Tehlikeden kaçmak ve bir bağlanma figürüne kaçmak yaygın olarak birlikte ortaya çıkmasına rağmen iki davranış sınıfı ayrı kontrol sistemleri tarafından yönetilir (vahşi bir köpek bir anne ve onun küçük çocuğu arasına girdiğinde gözlemlenebilir). Bowlby kaçış ve bağlanmayı kontrol eden sistemleri kavramsal olarak ayrı kabul etse de ikisini de daha geniş ve genel işlevi organizmayı çevresine tanımlı bir ilişki içinde tutmak olan stres azaltıcı ve güvenlik artırıcı davranışsal sistemler ailesinin üyesi sayar. Bowlby insanların Freud'un önerdiği gibi uyarıcının yok olması için çabalamaktan daha çok tanınmışlığı koruma, stres azaltma davranışları (koruyucu kişilere ve tanıdık yerleşim yerlerine bağlılık, tuhaf ve yeniden kaçmak) ve karşıt araştırmacı ile bilgi arayıcı davranışlar arasında dinamik bir denge sürdürmek için motive olduklarını varsayar.

Freud'un korku ve motivasyon teorilerini gözden geçirdikten sonra Bowlby Freud'un "iç dünya" kavramını modern bilişsel teori ışığında tekrar inceledi. Ayrılık'ta bir bireyin içsel dünya çalışma modeli içinde benlik çalışma modellerinin ve bağlanma figürünün özellikle dikkat çekici olduğunu önererek Bağlılık'ta öne sürdüğü fikirleri genişletir. Kişiler arası etkileşim kalıpları yoluyla edinilen bu çalışma modelleri tamamlayıcıdır. Eğer bağlanma figürü bebeğin konfor ve korunma ihtiyaçlarını aynı zamanda bebeğin çevreyi bağımsız bir şekilde keşfine saygı duyarak kabul etmişse çocuğun değer verilme ve kendine güven içeren bir içsel çalışma modeli geliştirme olasılığı yüksektir. Buna karşın eğer ebeveyn bebeğin konfor ve keşif için olan talebini sıkça reddederse çocuk değersizlik veya yetersizlik içeren bir içsel çalışma modeli geliştirme olasılığı yüksektir. Çalışma modellerinin yardımıyla çocuklar bağlanma figürünün olası davranış ve kendi tepkilerini planlayışını tahmin eder. Bu yüzden nasıl bir model geliştirdikleri çok önemli bir sonuçtur. Ayrılık'ta Bowlby aynı zamanda bağlanma örüntülerinin nesiller arası geçişindeki içsel çalışma modellerinin rolünü de aydınlatır. Nispeten istikrarlı ve öz güven sahibi olarak büyüyen bireylerin normal olarak çağırıldıklarında destekleyici ama aynı zamanda otonomiye izin verip onu teşvik eden ebeveynlere sahip olduğu önermesinde bulunur. Böyle ebeveynler sadece kendi çocuklarının ve diğerlerinin benlik çalışma modellerinin içten iletişimi içinde olmakla kalmaz aynı zamanda bu çalışma modellerinin sorgulamaya ve revizyonlara açık olduğunu da çocuğa gösterir. Bowlby bu sebepten dolayı şöyle ifade eder; zihinsel sağlık ve hastalıklı sağlık durumunun aile mikro kültürü yoluyla aktarımı daha az önemli değildir ve genetik aktarımdan çok daha önemli de olabilir.

Yitirme

Bağlanma üçlemesinin üçüncü cildinde Bowlby bilgi işleme teorilerini içsel çalışma modellerinin artan tutarlılığını ve savunmacı bozunumlarını açıklamak için kullanır. İçsel çalışma modellerinin tutarlılığı iki kaynaktan meydana gelir: (a) alışkanlığa dönüşüp otomatikleştikçe

etkileşim örüntüleri farkındalık tarafından daha az erişilebilir hale gelir ve (b) ilişkisi kurmanın ikili örüntüleri değişime karşılıklı beklentiler sebebiyle kişisel örüntülerden daha çok dirençlidir.

Eski eylem ve düşünce örüntülerinin yeni durumlarda seçici algı ve bilgi işlemeye rehberlik ettiği düşünüldüğünde gelen bilgideki bazı bozulmalar normal ve kaçınılmazdır. İçsel çalışma modellerinin yeterliliği ciddi şekilde sarsılabilir ancak algıdan savunmacı bir şekilde bilgi çıkarma gelişimsel ve çevresel değişime bir cevap olarak onların güncellenmesini kesintiye uğratır. Savunmacı süreçlerin çalışmalarını açıklamak için Bowlby gelen bilginin farkındalık seviyesine çıkmadan normal olarak pek çok işleme sürecinden geçtiğini gösteren kanıtlar alıntılar. Her aşamada bazı bilgiler ileri işlemler için tutulur ve geri kalanlar atılır. Bunun bilginin çoktan çok ileri çözümleme seviyelerinden geçtikten sonra bile olabileceği çift kulaklı dinleme çalışmalarıyla gösterilir. Bu çalışmalarda kulaklıklar yoluyla her bir kulağına farklı mesajların verildiği bireyler bunlardan birini seçerek dinlemeyi başarmaktadır. Öte yandan dinlenilmeyen mesajın da yüksek seviyede işleme tabi tutulduğu kişi dinlenilmeyen mesajın içine konulmuş kişisel önem içeren bir kelimeye (örneğin, kişinin adı) dikkat ettiğinde açık şekilde görülür.

Bowlby iki reddetme sürecindeki motivasyonlar farklı olmasına rağmen bilginin farkındalıktan savunmacı bir şekilde bilgi dışlanması seçici reddetmedekilerle aynı süreçlerden kaynaklandığını iddia eder. Üç durumun çocuğu savunmacı reddetmeye eğilimli hale getirdiğine inanılır: çocuk şahit olmuş olsa bile ebeveynlerin çocuğun hakkında bir şey bilmesini istemediği durumlar çocuğun ebeveynlerin davranışları hakkında düşünmeyi katlanılmaz bulunduğu durumlar ve çocuğun derinde çok utanç hissettiği bir şeyi yapmış olduğu veya yapmayı düşündüğü durumlar. Savunmacı reddetme bireyi dayanılmaz zihinsel acı, karmaşa veya çatışma deneyimlemekten korusa da dış gerçekliğin içsel çalışma modellerinin düzenine müdahale etmek zorundadır. Aslında Ayrılık'ta gözden geçirilen birtakım klinik çalışma (örneğin, Cain & Fast, 1972), savunmacı reddetmenin içsel çalışma modellerinde bir bölünmeye sebep olduğunu öne sürer. Bir çalışma modelleri seti -farkındalığa ve tartışmaya açık ve çocuğa söylenen şeye dayalı- ebeveyni iyi olarak temsil eder ve ebeveynin reddedici davranışının çocuğun "kötülüğünden" kaynaklanmış olduğunu temsil eder. Çocuğun deneyimlediği ancak savunmacı olarak farkında olmaktan reddettiği diğer model ebeveynin nefret edilen veya hayal kırıklığına uğratan tarafını temsil eder.

Yitirme'de Bowlby bu bastırıcı ve ayırışmayla ilgili fenomenleri Tulving'in (1972) eylemsel ve semantik hafıza arasındaki ayrımının yardımıyla daha çok aydınlatma girişiminde bulunur. Tulving'e göre otobiyografik deneyimler eylemsel hafızada kodlanırken kapsamlı önermeler semantik hafızada muhtemelen her bir hafıza sisteminin ayrı depolama mekanizmaları kullanmasıyla kaydedilir. Kapsamlı bilgiler diğerleri tarafından ve gerçek deneyimlerden sağlanan bilgilerden türeyebilir. Bowlby iki depolanmış bilgi kaynağı (gerçek deneyimler ve diğerleriyle iletişim üzerine inşa edilmiş genellemeler) büyük ölçüde çelişik olduğu zaman ağır ruhsal çatışmaların ortaya çıkmasının olası olduğu kanaatindedir. Bu tür vakalarda savunmacı reddetme gerçek deneyimin eylemsel hafızalarına uygulanabilir. Bowlby'ye göre bu tür süreçlerin özellikle yakını kaybetmiş 3 yaş altı çocuklarda görülmesi olasıdır. Son olarak Yitirme'de Bowlby aynı zamanda daha karmaşık bir problemi yani eş zamanlı aktif davranışsal sistemlerin kontrolünü de değerlendirir. Bağlanma ve Ayrılık'ta davranışsal

sistemlerin etkileşimine dolaylı bir biçimde daha yüksek seviyede düzenleme olarak değilyarışmadan biri olarak davranılır. Yitirme'de Bowlby Freud'un (1923/1961) ego kavramının yerini alan bir yönetici yapı önerir. Merkezi sinir sisteminin alt sistemler arası devasa bir iki yönlü iletişim ağına sahip gevşek hiyerarşik bir biçimde organize olduğunuönerir. Hiyerarşinin tepesinde uzun dönem hafızaya yakından bağlı bir veya belki birkaç asıl değerlendirici veya kontrolcü olduğunu iddia eder. Görevleri gelen bilgiyi ilgililik yönünden taramaktır. Eğer ilgili olarak değerlendirilirse ileri işleme seçilmek üzere kısa dönem hafızasında kaydedilebilir.

Bilinçli işleme muhtemelen kategorize etme, geri çağırma, karşılaştırma, planları çerçeveleme ve pekiştime çalışmalarının denetlenmesi otomatik eylem sistemleri gibi ileri düzey aktiviteleri kolaylaştırmaktadır. Bütün bir karakterde temel sistem veya sistemlerin tutuldukları depolama çeşidi ne olursa olsun tüm hafızaya erişebileceğini iddia eder. Ancak bazı durumlarda temel sistem veya sistemler bütünleşmemiş olabilir veya tüm alt sistemlerle engelsiz bir iletişim kapasitesine sahip olmayabilir. Bu durumda belirli davranışsal sistemler uygun olduğunda aktive edilemeyebilir veya savunmacı olarak reddedilmiş bilginin parçaları zaman zaman sızabilirse de bu davranışsal sistemlerden gelen sinyaller bilinçli bir hale gelmeyebilir.

Bağlanma sisteminin etkisizleştirilmesine müdahil olan çözümleri veya bastırıcı fenomenlerden bazıları patolojik yas tutmada ortaya çıkabilir. Örneğin bir duygusal tepkinin kaynağından tamamen veya kısmi olarak bağlantısızlığı yaygındır. Bağlantısızlık sadece kısmi olduğunda duygusal tepkiler, üçüncü kişilerde veya kişinin kendisine onlara sebep olan kişiden başka tarafa yönlendirilebilir. Bu yüzden sevdiğini yitiren bir kişi hastalıklı bir şekilde kendi hislerini kaybettiği yakın ilişkiye bağlamaktansa kişisel tepki ve sıkıntılara dalabilir. Benzer şekilde bozuk yas tutmada sevdiğini yitiren kişinin zorunlu bakıma karşı tavrı bağlanma davranışının yeniden yönlendirilmesinden türeyebilir. Birey bakım aramak yerine bağlanma figürünün rolünü alıyor olabilir.

Bağlanma ve Terapi

Bu savunma mekanizmaları tartışması Bowlby'yi hayatının son 10 yılı meşgul eden konuya varır bunlar; bağlanma teorisinin psikoterapideki kullanımları (Bowlby, 1988), Bağlanma teorisi altında psikoterapide önemli bir amaç yetersiz, eski benlik çalışma modellerinin bağlanma figürleriyle ilişkili olarak eğer önemli olan diğerleri, ebeveynler kendilerinin değerlendirilmesini yasaklamışsa özellikle zor bir görevin yeniden değerlendirilmesidir. Psikanalistlerin tekrar tekrar belirttiği gibi yetersiz katı bağlanma ilişkileri modelleri olan bir kişinin uygun olmayan bir şekilde bu modelleri terapistle etkileşimlerde ona empoze etme ihtimali yüksektir (aktarım olarak bilinen fenomen). Terapist ve müşterinin ortak görevi, müşterinin işlevsiz olan benliğe ve bağlanma figürlerine dair iç çalışma modellerinin kökenlerini anlamaktır. Bu sona doğru terapist en çok bireyin zorlu kendi iç çalışma modellerini keşfetme ve onlar üzerinde yeniden çalışma görevine kendisinden başlayabileceği emniyetli bir güvenlik merkezi olarak hizmet etmekle yardımcı olabilir.

Yeni Yönler

Güncel olarak bağlanma teorisi ve araştırmaları Bowlby'nin bağlanma üçlemesinin ikinci ve üçüncü cildinden metodolojik ilerlemelerden ve bağlanma teorisinin güncel teorik bakış açılarıyla karışmasından esinlenilerek birkaç önemli yön boyunca ilerlemektedir.

Bağlanma ve Temsil

Mary Main'in Berkeley çalışmasının bir sonucu olarak ve bana göre Çocuk Gelişimi Monografı'nda Araştırma için toplum, Bağlanma Teorisinin Gelişen Noktaları ve Araştırma'nın yayımlanmasıyla şimdi bağlanmanın psikolojik, içsel veya temsili yönlerini psikiyatrideki başladığından beri Bowlby'nin ilgi odağının merkezi olan ancak bağlanma üçlemesinin 2. ve 3. cildinde daha açık bir şekilde detaylandırılmış olan bağlanma örüntülerinin nesiller arası aktarımını da içeren empirik olarak araştırmaya başlıyoruz.

İlginç bir şekilde içsel çalışma modelleri çalışması için ek bir ilham kaynağı Ainsworth'un bebek-anne bağlanma örüntülerini bunlara karşılık gelen yetişkin örüntülerine çevirme çabalarından gelmiştir. Yetişkin Bağlanma Görüşmeleri'nde ebeveynlere çocukluklarındaki bağlanma ilişkileriyle ve bu erken ilişkilerin kendi gelişimleri üzerindeki etkisiyle ilgili açık uçlu sorular soruldu. Üç farklı tepki örüntüsü tanımlandı: Erken bağlılıklar konusunda açık ve uyumlu bir sınav veren otonom-güvenli ebeveynler (tatmin edici olsun veya olmasın) bağlanma hakkında pek çok çatışan çocukluk hatıralarından baheden ancak bunları organize ve tutarlı bir resim haline getiremeyen dalgın ebeveynler ve son olarak çocuklukta ilişkiler hakkında çok şey hatırlayamama ile karakterize olan önemsemeyen ebeveynler. Önemsemeyenlerle görüşmelerin bazılarında ebeveynlerin ebeveynleri genel bir seviyede ideal bir hale getirilmişti ancak erken bağlılık deneyimlerinin sonraki gelişimdeki etkileri yok sayılmıştı. Ortaya çıktıkları bazı belirli anılar reddetme bölümleri ortaya koymaktadır.

Ainsworth'un güvenli, ilgisiz ve reddedici bebek örüntülerine kavramsal bir düzeyde karşılık gelen sadece Yetişkin Bağlanma Görüşmeleri sınıflamaları değildi; yetişkin örüntüleri de empirik olarak bebek örüntüleriyle ilişkiliydi (örneğin önemsemeyen bir ebeveyn, reddedici vir bebeğe sahip olma eğilimi göstermiştir). Bu sonuçlar o zamandan beri Fonagy, Steele ve Steele (1991) ve Ward et al. (1990) tarafından doğum öncesine yönelik yönetilen görüşmelerle doğrulanmaktadır. Yetişkin Bağlanma Görüşmeleri sınıflamalarının yaşıt raporlarıyla ilişkili olduğu genç yetişkinlere dair bir çalışmada da tutarlı sonuçlar elde edilmiştir. Buna ek olarak bağlanmanın temsili ölçüleri çocuklarla kullanım için ortaya konulmuştur. Hansburg tarafından geliştirilen (1972) ergenler için resimli bir ayrılık kaygısı testi Klagsbrun ve Bowlby (1976) tarafından daha küçük çocuklar için uyarlandı ve Kaplan (1984) ve Slough ve Greenberh (1991) tarafından daha yakın tarihte revize edildi ve gözlemlenen bağlanma örüntülerine karşı doğrulandı. Benzer şekilde okul öncesi çağıdaki çocuklar için bağlanma temelli bebek hikayesi tamamlama görevleri davranışsal ölçülere karşı Bretherton, Ridgeway ve Cassidy (1990) ve Cassidy (1988) tarafından doğrulandı. Bu testlerde duygusal olarak açık tepkiler güvenli bağlanma sınıflamalarıyla veya bunlarla ilişkili davranışlarla bağlantılanacak eğilimler gösterdiler. Son olarak çeşitli yazarlar evlatla ilgili bakış açısına karşılık ebeveynsel bir bakış açısından bağlanmayı incelemek için röportajlar hazırladılar (örneğin, Bretherton, Biringen, Ridgeway, Maslin & Sherman, 1989; George & Solomon, 1989). Buna ek olarak Waters ve Deane (1985)

anneninin çocuğunun kendisine bağlılığıyla ilgili içsel çalışma modellerini belirlemek için bir Q çeşidi geliştirdiler.

Hayat Boyu Bağlanma

İlgili bir başlık yetişkinler arası bağlanma davranışları 1970'lerde yetişkin ilgisizliği ve evliliksel ayrılık çalışmaları ile başladı. Daha yakın tarihte yetişkin bağlılığına ilgi evliliksel ilişkileri çevreleyecek şekilde genişledi ve kendilerini romantik ilişkiler bağlamında güvenli, reddedici veya ilgisiz olarak tanımlayan yetişkinlerin geldikleri ailede ebeveyn-çocuk ilişkilerine dair farklılaşan örüntüler anlattığını belirterek Ainsworth'un yetişkin örüntülerine doğru bebek bağlanma örüntülerinin çevirisini yapan Shaver ve Hazan (1988)'in çalışmalarıyla daha da ilerledi. Son olarak Cicirelli (1989, 1991) bağlanma teorisini orta yaşlı kardeşlere ve onların yaşlı ebeveynlerine uyguladı. Çocuk-yetişkin, çocuk-çocuk ve yetişkin-yetişkin bağlanma ilişkilerinin farklı niteliklerini Byng-Hall (1985) ve Marvin ve Stewart (1990) tarafından başlatılan bir görev olan bunların aile sistemi içindeki karşılıklı etkileşimlerini daha kapsamlı resmetmek için pek çok gelecek çalışmaya ihtiyaç olacaktır.

Bağlanma ve Gelişimsel Psikopatoloji

Bağlanma teorisi ve araştırmaları aynı zamanda ortaya çıkmakta olan gelişimsel psikopatoloji alanında da depresyon bulunan ailelere dair kötü muamelede bulunan ailelere dair ve düşük sosyal destekli ailelerde klinik müdahalelere dair ve davranış problemi olan çocukları olan ailelere dair boylamsal bağlanma temelli çalışmalarla dikkate değer bir etki yapmaktadır. Bu çalışmaların çoğu bağlanmanın klinik çıkarımları üzerine olan bir kitapta (Belsky & Nezworski, 1988) sunulmuştur. Bu konular Bowlby'nin 1930'lardaki önemli fikirlerinden söz eder ancak Mary Ainsworth'un bağlanma örüntülerinde bireysel farklılıkların kökeni üzerindeki fikirleriyle büyük ölçüde zenginleştirilmişlerdir.

Bağlanmanın Ekolojisi

Anne-çocuk bağlılığını incelemede ilerleme kaydetmiş olmamıza rağmen aile ilişkileri mikro sisteminde bağlılığı çalışma açısından yapılacak çok işi var. Belsky Gilstrap ve Rovine (1984), Lamb (1978) ve Parke ve Tinsley (1987)'in bazen tamamen katılımcı bağlanma figürlerinden daha az olduklarında babaların rekabetçi olduklarını gösteren çalışmalarının aksine baba bağlılığıyla ilgili hala öğrenecek çok şeyimiz var. Bir diğer önemli başlık birkaç araştırmacı tarafından ancak bağlanma ilişkilerinin üçlü çalışmaları hakkında çok eksiklik bulunan kardeş bağlılığıdır. Özellikle sadakat çatışmalarının bağlanma-teorik çalışmaları üçüncü bir aile bireyiyle karşılıklı olarak bir çiftin birlikleri ve çocuklukta güvensiz bağlanmanın 4 yaşında iken evlilik kararlarına uygunsuz bir şekilde dahil olunmasına bağlandığı Fish, Belsky ve Youngblade (1991)'in raporunda örneklendiği gibi evli çiftlerde çocuğun önemi konuları çok önemlidir. Son olarak çocuğun tabiatı ve diğer aile bireylerine bağlılık geliştirme arasındaki ilişkiler yoğun araştırma çabalarına rağmen kavramsal olarak belirsizliğini sürdürmektedir.

Bağlanma ilişkilerini etkileyen aile ve sosyal ağ faktörlerinin dokümantasyonu daha başarılı olmuştur. Pennsylvania projesinde ilk yılın sonundaki bağlanma kalitesi sıklığından değil ancak

sosyal destek ile ailesel tatminden olduğu kadar çocuk doğduktan sonraki evlilik tatmininin seviyesindeki görece değişikliklerden de tahmin edilebilir durumdaydı.

Ekolojik bir bakış açısı özellikle ebeveynlikte devam eden cinsiyet ayrımını dikkate alarak aynı zamanda iki kişinin çalıştığı ailelere ilişkin konuların incelenmesini de gerektiriyor. Bazı feminist teorisyenler bağlanma teorisinin kadınları temel bakıcı olarak değerlendiren geleneksel görüşü desteklediği yorumunu yapmıştır. Bu kesin bir doğruluğa dayanmamaktadır; çünkü bağlanma teorisi bakımın anneler tarafından yapılmalı olduğunu veya dişilerle sınırlı olduğunu söylemez. Sağlıklı gelişim için çok merkezi olan şey bağlanma teorisine göre bebeğin bir veya birkaç yetişkin figür ile bir bakım ilişkisine girme ihtiyacıdır. Çoğunlukla bu rolü annelerin üstlenme eğiliminde olmalarından dolayı bağlanma çalışmalarının büyük kısmı anneler üzerine yoğunlaşmış olsa da bebeklerin günlük bakım sağlayıcılarını olduğu kadar babaları, büyük anne-babayı ve kardeşleri de içeren bir figürler hiyerarşisine bağlanabileceği yönünde kanıtlara sahibiz. Ancak çocukları yetiştirme görevini başarılı bir şekilde paylaşmak için toplumsal seçeneklerin aralığı hakkındaki bilgimiz şaşırtıcı derecede yetersizdir. Son dönemde eğer günlük bakım ilk yılda başlayıp süreç boyunca aşırı olursa güvensiz bağlanmanın artan riskini dokümanete eden çalışma sağnağı endişe vericidir ve çözümlenmeye ihtiyaç duyar. İsveç ve İsrail gibi ülkelerde kültürler arası bağlanma ve ebeveyn dışı bakım çalışmaları sonunda daha güvenilir cevaplar sağlayabilir.

Kültürler Arası Çalışmalar

Aile ve diğer sosyal ağlardan daha geniş toplumsal matrikse yönelerek diğer kültürlerdeki Yabancı Ortam sınıflama çalışmaları onların evrensel ve kültüre özgü anlamları arasında canlı bir tartışmayı alevlendirdi. İsrail kibbutzim'inde ve Japonya'da ilgisiz sınıflamalar beklenenden daha sık iken bir Kuzey-Alman çalışmasında reddedici sınıflamalar fazla idi. Başlangıçta bu sonuçlar tamamen kültürel terimlerle yorumlandı. Bu yüzden Grossmann (1985) Almanya'daki yüksek reddedici bebek vakalarının ebeveynsel reddetmeye bağlanmaması ve daha çok bebeğin bağımsızlığına yönelik daha büyük bir ebeveynsel itmeye bağlanması gerektiğini öne sürdü. Benzer şekilde İsrail kibbutzim'inde ve Japonya'da gözlemlenen yüksek ilgisizlik sınıflamaları yabancılarla az temasta bulunmaya bağlandı. Yüzeyle ikna edici olmalarına rağmen bu açıklamalar ebeveyn inançları ve kültürel olarak yönetilen uygulamaların sistematik değerlendirmelerine dayanmaz. Daha yakın dönemde van IJzendoorn ve Kroonenberg (1988) uluslararası farklılıklar hakkında geçerli sonuçlara tekil örneklerden hareketle ulaşılmaması gerektiğini belirterek, binin üzerinde Birleşik Devletler ve uluslararası çalışmalarda Yabancı Ortam sınıflamalarının dağılımlarının frekanslarını incelediler. Buna ek olarak Kuzey Almanya'da evdeki ve Yabancı Ortam'daki davranışların iç korelasyon örüntüleri en azından kısmi olarak saf bir kültürel yorumu zayıflatacak şekilde Ainsworth'un Baltimore çalışmasındakilere yakın benzerlik gösterdi. Benzer şekilde Sagi, Aviezer, Mayseless, Donnell ve Joels (1991) ilgisizlik sınıflamasının bolluğunu yabancılarla olan daha az temastan çok çalıştıkları kibbutzimdeki belirli gece vakitli bakım düzenlemelerine bağlar. Birlikte ele alındığında bu sonuçlar Yabancı Ortam sınıflamalarının ve dolayısıyla ebeveynsel hassasiyet kavramının endüstriyel uluslarda ilk olarak inanılandan daha çok kültürler arası geçerliliğe sahip olabileceğini önermektedir ancak konu kesin olarak çözümlenmemiştir.

Daha büyüleyici olan farklı kültürlerin -özellikle Batılı olmayan- bağlanma davranışlarını ve ilişkilerini nasıl kendi ortalama sosyal organizasyonlarına uydurdukları üzerinde sistematik çalışmalar ancak başladı. Ancak etnografik literatürde boşa umut veren bazı ipuçları var. Örneğin Tikopia'nın Mikronezyalı bir topluluğu bilinçli olarak düzenli olarak bebekle yüz yüze konuşmayı tembih ederek bir bebek ve onun dayısıyla bağlılığını teşvik etmektedir. Çocuğun hayatında ebeveyne benzeyen önemli bir rol oynamak, bu dayının kaderidir. Biraz farklı bir bağlamda Balinli anneler, çocuklarının araştırmacı davranışını onları tekrar kendilerine yakın duruma getirmek için sahte korku ifadeleri kullanarak kontrol ederler. İki kültürde de biyolojik bir sistem belirli bir toplumun amaçlarına (belirli ilişkileri teşvik ederek veya araştırmayı kontrol ederek) uydurulmuştur. Efe insanları arasında yakın tarihli bir ebeveyn-çocuk bağlılığı çalışması bu alanda sistematik bilgi sağlamaya başlamıştır. Yarı göçmen bir insan grubu olan Efeler Afrika yağmur ormanlarında yaşar. Yiyecek arayarak bahçivanlık ve avlanma ile geçimlerini sürdürürler. Genç Efe bebekleri gece vakti dışında kendi annelerinden daha çok diğer yetişkin kadınlardan daha çok bakım görürler. Bu çoklu annelik sisteminin aksine 6 aylık olduktan sonra diğer dişi bakıcılar önemli bir rol oynamaya devam etmelerine rağmen bebekler kendi anneleriyle daha odaklı bir ilişkide ısrar etmeye başlarlar. Tronick. Efe insanların uygulamalarını az özel yaşam sunan ve dayanışma ve paylaşmayı yüksek değerli davranışlar kılan yakın mesafeli hanelerle onların hayatı düzenleme biçimlerine bağlamıştır. Özetle bağlanma davranışı insan evriminin şartlarını bizimkinden daha yakın temsil eden bir toplumda bile büyük ölçüde kültürel tembihlerin üzerinde yatmaktadır. Bağlanma organizasyonundaki böyle kültürel çeşitlilikleri daha iyi araştırmak için bağlanma araştırmacılarının ekolojik olarak geçerli kültürlerle özgü olarak dizayn edilmiş ve aile ilişkileri ve bağlılık hakkında ebeveynlerin ve çocukların sahip olduğu kültüre özgü halk teorilerine dair daha derin bir bilgiye dayandırılmış, teori bazlı ölçüler geliştirmeye ihtiyaçları vardır.

Bağlanma ve Kamu Düzeni

Bağlanma davranışlarının ayarlanmasındaki kültürel farklılıklar bağlanma ilişkilerinde yer alan toplumun farklı değerleri hakkında soruları artırır. Düşünceye teşvik eden bölümde Marris (1991) güvenli ve öngörülebilir sosyal düzen yaratma isteğiyle bir bireyin diğerleri üzerindeki harcama fırsatlarının en yüksek dereceye ulaşma isteği arasındaki temel noktaya dikkat çeker. Marris'e göre iyi bir toplum ancak mümkün olduğunca birliği bozan olayları azaltmakla, çocukların aile deneyimlerini zararlardan korumakla ve aileyi model almayı teşvik etmekle oluşur. Belirsizliği kontrol edebilmek için bireyler ve aileler diğerlerinin masraflarında kesin davranışlara teşvik edilirler (yani; büyük bir belirsizliği onlar üzerine empoze ederek ya da çok az materyal ve sosyal kaynaklar sağlayarak). Toplumdaki güçlü gruplar diğerlerini arka plana iterek ve ötekileştirerek onlar üzerinde hakimiyet kurduklarında ailelerindeki güvenilirliği en aza indirirler. Bağlanma ilişkilerinin değeri bağlanmanın psikolojik etkilerinden ziyade toplum için ahlaki sonuçlara ve toplum düzenine yöneliktir. Bu da beni Bowlby'nin öncelerde yapmış olduğu bir açıklamasına götürmektedir. "Eğer bir toplum çocuklarına değer veriyorsa ebeveynlerini el üstünde tutmalıdır."

Bağlanma Teorisi için Dürtücü Görevler

Önceki bölümde bağlanma araştırması gelişmelerinin birçok yeni yönlerini ana hatlarıyla anlattım. Bunlardan hangisinin daha yararlı olacağını tahmin etmek oldukça zordur. Hiç şüphe yok ki daha ileri empirik çalışmalardan teoriye yönelik eklemeler, düzeltmeler, itirazlar yükselecektir. Ancak bu son bölümde teorinin önde gelen etkinliklerine kısaca değinmek istiyorum. İnsan motivasyonunun karşılıklı samimiyet ve arayışın etkileşiminden türediğine yönelik fikrin insan kişiliğinin kavramsallaştırılabilme düşüncesi kadar yeni bir bağlam hiyerarşi sistemine dair daha ileriye dönük araştırmalarına ihtiyacı vardır. Bağlanmanın içsel çalışma modellerinin yapısındaki savunma sürecinin yeni teorik yaklaşımlarının temsili teori ve araştırmalardan içsellikle bağlantılılığın Winnicott ve Sullivan tarafından kullanılan psikanalitik teorinin kullanıldığı deneyimsel benzer dil gelişimini içeren klinik bağlanma teorisinden kavrayışla ilgili çalışmalara ihtiyacı vardır. Benim görüşüme göre en önemli şey içsel çalışma modellerinin gelişmesi, gerçekliğin sosyal yapısıyla ilgilenen sağlıklı bakış açısına sahip bağlanma teorisinin “söyleşimsel” ve “anlatımsal” yaklaşımlarla bağlantılı çalışmalar yapmasına bağlıdır.

Bu teorik gelişmeler birlikte yürütülmeli yada yeni metodolojik gelişmelerce takip edilmelidir. Mary Ainsworth’un Yabancı Ortam çalışması ve Mary Main’in Yetişkin Bağlılığı Görüşmesi çalışması olmadan Bowlby’nin gelişimsel ve klinik psikolojisine teorik katkıları istenilen etkiyi göstermeyecektir. Tahminim o ki gelecekte bağlanma teorisini kişisel ve akraba bağı gelişimi genel teorisinin destekleyici unsurlarını sağlayabilecektir. Böyle bir teori Freud’un motivasyon, duygu ve gelişim fikirlerinin üzerine yeni çalışmalar yapan Bowlby’nin fikirlerinin üzerine inşa edilebilir hatta ötesine geçebilir.

24 ~

Bağlanma teorisinin temel ilkeleri formüle edildiğinde Bowlby’nin stratejisi mümkün olduğunda uygulanabilir deneysel bulgular ve ilgili çalışma alanlarının kavramlarına karşı içgüdüsel öngörülerle titizlikle test edilebilmektedir. Bu da teorinin değişime açık olduğunun göstergesidir. Son çalışmasında -Charles Darwin’in biyografisi- Bowlby Darwin’den söz ettiğinde kendisinden bahsetmiş olabilir:

Sebeplerden açıkça bahsedilmediği için ilerlemenin tek yolu makul bir teori ileri sürmek ve daha ileriki delillere yönelik rakip teorilerin gücüyle kıyaslayarak onu açıklayıcı güçlerle test etmektir. ... Birçok teori çürütülemediği için onları geliştirmek tehlikeli bir iştir ve cesaret gerektirir, Darwin’in asla yoksun olmadığı bir cesaret.

Bowlby ve Ainsworth de o cesarettен yoksun değillerdi. Bağlanma teorisini bütün potansiyeliyle keşfetmek için diğerleri onu düzeltme, genişletme ve zorlamada benzer bir cesareti uygulamaya ihtiyaç duyacaklardır.